

A S R A N Y T

Arbejderhistorisk Støttekreds Ringkøbing amt

26. årgang

nr. 2

2009

foto: Bent Kruise

En pause under generalforsamlingen på arkivet - Ålykkevej 3. Herning

Læs inde i bladet:

Referat fra generalforsamlingen den 25. februar 2009 på Arkivet

Du er selv historie igen - igen

Min konfirmation - ved Bent Kruise

Sådan husker jeg da fredsbudskabet kom den 4. maj 1945 - ved Leo Skaaning

Samkøb, da fagforeningerne satte gang i forbrugsgoderne

Det er Richs der drik's

Kan du hjælpe med at identificere disse personer?

Bagsiden - bestyrelsens adresser.

Kolofon

A S R A N Y T

Ugives af ASRA
Ålykkevej 3 7400 Herning
Tlf: 2931 9225

Arkivet har normalt åbent
Onsdag mellem 10,00 og 15,00
Eller efter aftale

Redaktion:

Bent Kruuse
Elly Madsen
Jørn Jensen
Leo Skaaning

Ansvarlig

Formand
Andreas Iversen

Hjemmeside

WWW.ASRA.DK

Formand

Andreas Iversen
Tlf: 97371989

Kasserer

Jørn Jensen
Tlf: 97129571

Deadline for næste nummer
den 1.august

Bladet trykkes med støtte fra
3F Holstebro

1.Maj

Første maj arbejderne internationale kampdag, har været en dag mange har fejret, men på meget forskellig vis. Nogen har været oppe fra morgensstunden og været med til at høre politikerne komme med deres budskab om landets tilstand, og om de borgeliges manglende forståelse for arbejdsbevægelsen.

Andre har sluttet sig til festlige arrangementer for hele familien på festpladser, men også med et politisk indslag. Måske kunne det være sjovt at høre hvordan du har holdt første maj i „gamle dage“, for arrangementerne er meget forskellige i dag i forhold til „gamle dage“- skriv til os!

Ny mail til ASRA

ASRA har længe ønsket, at medlemmerne kunne komme i kontakt med arkivet, hvilket har kunnet lade sig gøre pr. telefon indtil nu, men kun den ene gang om ugen der har været nogen på arkivet.

Nu har vi fået oprettet en mail adresse, som står på vores hjemmeside:

www.asra.dk

mailadressen er: **info@asra.dk**

på hjemmesiden står der:

info#asra.dk

men det er rent teknisk for at undgå spam. Hvis du vil kontakte os, skal du blot bruge vores mailadresse (husk at skifte # ud med @

Leder:

af Formanden Andreas Iversen

Som det fremgår andet sted af dette blad er vores generalforsamling overstået. Det blev på flere måder en god generalforsamling. Fremmødet var godt, der deltog ikke mindre end 18 medlemmer, så deltagerne sad rundt om i arkivet. Med den deltagelse må vi nok fremover alvorligt overveje om ikke vi skal holde vores generalforsamling et andet sted, hvor forholdene er bedre, så vi kan gøre det mere behageligt for deltagerne.

Under debatten af bestyrelsens beretning donerede AIF ved Svend Erik Jensen kr. 25.000 til foreningen. I ASRA blev vi meget overrasket, men er utrolig glad for beløbet, som er medvirkende til at give ASRA en god start på de næste 25 år. Vi siger tusind tak for donationen.

På generalforsamlingen blev der også nævnt at man havde hørt, at der var planer om et arrangement/foredrag med Henning Grelle over hans bog om Thorvald Stauning. Dette medførte at AIF ved Svend Erik Jensen igen donerede et beløb på kr. 5.000 til et sådan arrangement.

I bestyrelsen arbejder vi nu på en

tur til Arbejdermuseet i København, hvor vi skal se museet, og efterfølgende på museet få Henning Grelle til at holde et foredrag over hans bog, om vores tidligere landsfader Thorvald Stauning .

Hvis det kan lade sig gøre kunne det jo også være spændende at kombinere turen med at se Danmarks Radios nye koncertsal eller måske andre spændende ting.

Vi har nu lavet en ny udstilling, som vil blive stillet op i 3F Holstebro. Modsat sidste år vil udstillingen komme til at stå i en længere periode, med skiftende materiale, men hvor det kan lade sig gøre med så stort lokalt islæt som muligt. Hvis I har steder hvor I ønsker at vi kan opstille udstillingen hører jeg gerne fra jer på
mail: andreasiversen@dlgtele.dk
eller tlf. 97371989.

Formand
Andreas
Iversen

Referat fra generalforsamling i ASRA

Onsdag den 25. februar 2009
kl. 19.00 Ålykkevej 3, Herning.

Dagsorden:

1. Velkomst: Formanden bød velkommen. Glæde sig over at der var mødt så mange. (18 deltagere.)

2. Valg af dirigent: Egon Karlsen blev valgt.

3. Beretning v/formand Andreas Iversen: Formanden aflagde beretning (vedhæftet.)

Debat: Jegge foreslog spotlight i H.F for at skabe opmærksomhed om ASRA. Formand vil sørge for at det bliver undersøgt. Svend Erik Jensen fra AIF donerede kr. 25.000 til ASRA fra AIF Ringkøbing Amt. Tusind tak til AIF. Leo Skaaning omtalte besøg for nylig fra Sunds Pibestopperlaug. Da man ikke må ryge i arkivet fik de udleveret lakridspiber til stor morskab. Ligeledes omtalte han at han havde været til reception i forbindelse med udgivelse af en bog om Herning. ASRA havde leveret materiale, men var ikke angivet som kilde. Ærgerligt. Tur til Arbejdermuseet sammen med Socialdemokratiet i Herning. Foredrag over bogen "Stauning" af

Henning Grelle. AIF giver tilskud til turen på kr. 5.000. Beretning blev godkendt.

4. Fremlæggelse af revideret regnskab v/Jørn Jensen:

Kassereren aflagde regnskab. Der var en medlemsfremgang. Det var første gang han havde oplevet det. Der var indtægt på kr. 30.183 og der havde været udgifter på kr. 39.911. Et underskud på kr. 9.728, som skyldtes vores jubilæum. Der er 78 private medlemmer, 18 partiforeninger 4 AOF afdelinger, 26 faglige organisationer og 9 andre foreninger. Regnskabet blev godkendt uden bemærkninger.

5. Forelæggelse af Budget: Kassereren fremlagde budget. Der er budgetteret med en indtægt på kr. 31.500 og en udgift på kr. 21.300.

6. Fastsættelse af kontingent for 2010. Kontingent for 2010 blev godkendt med følgende satser: Private medlemmer kr. 100. Partiforeninger kr.100. Andre foreninger kr. 200. Faglige organisationer kr. 350.

7. Indkomne forslag til behandling: Ingen forslag til behandling.

8. Valg:
a. Valg af formand for 2 år.

På valg er:
Andreas Iversen, Tarm.

Valgt: Andreas Iversen, Tarm.

b. Valg af 3 bestyrelsesmedlem
for 2 år:

På Valg er:
Elin Kragelund, Ikast.
Bent Søndergaard, Herning.
Inge Marie Jensen, Ulfborg.

Valgt: Elin Kragelund, Ikast.

Bent Søndergaard, Herning.
Inge Marie Jensen, Ulfborg.

c. Valg af to bestyrelses

suppleanter:

På valg er:
Jørgen Iversen, Snejbjerg.
Ingrid Preisler Andreassen,
Tjørring.

Valgt: Jørgen Iversen, Snejbjerg.

Ingrid Preisler Andreassen,
Tjørring.

d. Valg af 2 revisorer:

På valg er:
Villy Grøn, Vildbjerg.
Erik Christensen, Herning.

Valgt: Villy Grøn, Vildbjerg.

Erik Christensen, Herning.

e. Valg af Revisor suppleant.

På valg er:

Egon Karlsen, Videbæk.

Valgt: Egon Karlsen, Videbæk.

9. Eventuelt: Øjvind Andreassen,
Lemvig afleverede en protokol og en
platte med KAD logo, og regnskabs-
bøger fra 1938. Formanden takkede
for arkivalierne. Ligeledes takkede
han for valget samt takkede dirigen-
ten for hans gode måde at lede
generalforsamlingen på.

Egon Karlsen beklagede at han ikke
kunne deltage i receptionen grundet
andre gøremål.

Overrakte en gave.

Bestyrelsen

Referent

Dirigent

Andreas Iversen

Egon Karlsen

Vi er selv historie - igen, igen!

Ved Bent Kruuse

Vel vidende at vi gentager os selv, vil vi endnu engang opfordre jer, vore medlemmer, til at komme med historier fra det virkelige liv. Målet er at indsamle (rigtig mange) historier fra "gamle dage", som kan fortælle vore børn og børnebørn og deres efterkommere, hvordan det var at leve dengang vi var børn og unge.

Vi ved det kan være svært at komme i gang. Derfor vil vi i kommende numre af ASRA-Nyt komme med forslag til emner. Hvordan I gør, kan læses på hjemmesiden www.asra.dk under fanebladet Vi er selv historie. Hvis I ikke har den mulighed, kan henvendelse ske til et medlem af redaktionsudvalget, der vil sørge for, I får vejledningen tilsendt.

Vi modtager også gerne historier fra ikke-medlemmer, så fortæl det til din familie, nabo og venner. Og husk: Hvis I hellere vil indtale historien, stiller ASRA båndoptager til rådighed. Så skriver vi historien.

Det er bare med at komme i gang. Og vi kan love for, når først I begynder at grave i jeres historie, vil I opdage hvor spændende det er at beskæftige sig med.

Klar! - Parat! - Start!

Forslag til emner du kan skrive om:

Min konfirmation?
Hvad fik I at spise?
Min første arbejdsplads?
Min første egen bolig?
Fik du lommepenge/hvor mange?
Da jeg flyttede hjemmefra?
Hvad husker du da fredsbudskabet blev meddelt 4. maj 1945?
O.S.V.

Send din historie til:

info@asra.dk

Hvis vi ikke kan have alle historierne i vores blad, vil nogen blive bragt på vores hjemmeside, med mindre du udtrykkeligt meddeler os den kun skal være i arkivet til brug for vore efterkommerne.

Min konfirmation

- som jeg husker den
af *Bent Kruuse*

Med en dåbsattest, der er gulnet i kanten, er det mange år siden jeg blev konfirmeret. Derfor er der i overskriften tilføjet, "som jeg husker den".

Konfirmationsdagen var den 12. oktober 1942. Når det var om efteråret, var det fordi der den gang - i alle tilfælde i København, hvor jeg voksede op - var konfirmation både forår og efterår. For mit vedkommende var der ingen tvivl om, at det skulle der være om efteråret. For som min mor sagde: Der er grøntsagerne billigere end om foråret. Dengang var det nødvendigt at tænke økonomisk.

Til kirke med sporvogn

Konfirmationsforberedelsen var også anderledes dengang. Det var ikke sådan, at man blev konfirmeret i bestemte kirker hos bestemte præster. Jeg var den første i klassen, der blev konfirmeret, som en af klassens ældste. Denne individuelle præstegang betød også, at man "gik til præst" i skoletiden. I øvrigt blev jeg ikke konfirmeret i den lokale kirke, men i Holmens kirke, p.g.a. at min far var ansat i marinen. Vi

konfirmander kom da også fra forskellige steder i byen. På selve konfirmationsdagen var der nogle fædre, der mødte op i gallauniform med "kors og bånd og stjerner på". Det synes jeg, også dengang, var lige meget nok at gøre ud af det. Transporten til og fra kirken foregik med sporvogn. Det var linje 9.

Forberedelserne til selve konfirmationsfesten var selvfølgelig i nogen grad præget af, at det var under 2. verdenskrig. Jeg kan huske vi var ude og købe et sæt konfirmationstøj, der kostede omkring 150 kr. Rigtig mange penge dengang. (Måske en ½ månedsløn). Jeg mener dog at mine forældre havde tegnet en konfirmationsforsikring. Tøjet blev først brugt til "pænt tøj" og bagefter til hverdagsbrug - med ærmer og bukseben der stumpe.

Kogekonen gjorde min mor bekymret

Selve festen, der blev holdt hjemme i det ryddede soveværelse, som man gjorde dengang, var selvfølgelig præget af knapheden på fødevarer. Vi har nok fået flæskesteg, som

dengang var ret almindeligt til festlige lejligheder. Der var også hyret en kogekone, som kom inden vi tog i kirke. Det første hun gjorde, da hun kom, var at sætte sig ned og tænde en cerut. Jeg husker det bekymrede min mor meget, at hun ikke straks gik i gang med madlavningen. Jeg tror min mor sad og tænkte på det i kirken. Men der var ikke noget at komme efter (som Anders Fogh ville have udtrykt det). Maden var færdig og klar - til tiden. Min mor var da også bagefter megen tilfreds med kogekonens indsats. Jeg tror da også kogekonen reddede sig nogle smøger, da min far havde skaffet tobaksvarer, der jo ellers var en mangelvare, til festen.

Vi fik frokost, da vi kom hjem fra kirken, med øl og snaps. Jeg kan da huske min fars onkel blev i et gevaldigt humør. Han havde til lejligheden taget en sang med, en snapsevis, som han havde siddet og håndskrevet i et antal eksemplarer. Middagen om aftenen har sikkert forløbet efter planen. Jeg husker i alle tilfælde ikke detaljer fra den. D.v.s. jeg husker, min far havde lavet en dessertvin, på kirsebær og sprit, der havde stået og gæret. Som jeg erindrer gjorde den lykke, så den har nok haft et passende alkoholindhold.

Rigtig kaffe

Og så var der kaffen. Til daglig var det en eller anden brunlig væske, men den dag var det rigtig kaffe. Min far havde skaffet rigtige kaffe-bønner, som var blevet hældt på datidens klare mælkeflasker, med en stor åbning. Herefter var flaskerne proppet til og forseglet med lak, (af den slags som brugtes til forsegling af vigtige dokumenter). Og der blev drukket kaffe - rigtig meget kaffe - kan jeg fortælle.

Høsten - altså gaverne - var vistnok meget rimelig. Jeg mener jeg i kontanter fik omkring halvandet hundrede kroner, og nogle gaver, der i blandt kan jeg huske en bog. Og så fik jeg af min mormor et guldarmbåndsur. Det var således, at da min morfar døde i 1939, købte min mormor et guldarmbåndsur til hver af os 4 børnebørn. Udover mig min søster og 2 kusiner. Jeg kan huske min mormor fortalte, at urmageren flere gange havde tilbudt at købe urene tilbage. De var blevet mere værd i årene der var gået, siden købet.

I dag er et højdepunkt i forbindelse med konfirmationerne "blå mandag". Det begreb var slet ikke opfundet dengang.

De fleste gæster, min mors og min fars familier, var tilrejsende fra Korsør.

Konfirmanden Bent Kruuse Christensen

Sådan så han ud den 14 årige konfirmand Bent Kruuse Christensen.

Bemærk den smarte detalje med den lille lynlåsommelme uden på den højre bukselomme.

Og så var der håret. Efter klipningen fik man sprit og brillantine i håret, hvorefter der blev lavet fald i håret.

Borgerlig konfirmation,

Også i dag kaldet Nonfirmation og Ungdomsfest, er en gammel tradition.

Ikke alle ønsker at blive konfirmeret i en kirke men har måske alligevel lyst til at markere overgangen fra barndom til ungdom. Derfor blev der dannet en forening som tilbød borgerlig konfirmation. Foreningen for borgerlig konfirmation ophørte i 70'erne og overdrog derfor denne opgave til børne- og ungdomsorganisationen DUI-Leg og Virke.

Sidenhen har arrangementerne skiftet navn til Nonfirmation og Ungdomsfest.

Programmet er naturligvis mest rettet mod de unge festdeltagere, men festen er selvfølgelig ikke kun for de unge, det er en begivenhed for hele familien. Nonfirmation som det hedder i dag er en fællesskabsoplevelse, - ikke en rituel handling.

Arrangør: DUI-Leg og Virke, Aalborg afdeling

Hvordan husker du fredsbudskabet den 4.maj 1945.

Af Leo Skaaning

"Krigen" 1940 - 45 var et mærkeligt begreb for os unger, som voksede op i de år, vi forstod helt bestemt der var noget der ikke var som det skulle være, men hvad det hele egentlig gik ud på, det fattede vi ikke helt.

Jeg er født i 1935, mine forældre og os fire børn, var en udpræget arbejderfamilie. Pengene var der ikke mange af, men der var da sådan nogenlunde til dagen og vejen, som man siger. Familien bestod af 2 voksne og fire børn, og lejligheden var kun på 1½ værelse, så pladsen var ret trang, vi havde køjesenge i det ene værelse, og der måtte også soves i stuen på en sovesofa.

Min mor var rengøringskone og min far var tjener i en beværtning i Istedgade.

Istedgade overgiver sig aldrig

Som sagt boede vi i en lille lejlighed i Saxogade i København, nærmere betegnet på Vesterbro, og når man flere år efter læste bogen om

"Istedgade overgiver sig aldrig" ja så

kan man fornemme at vi levede midt i "orkanens øje"

Vesterbro var et område med masser af subsistensløse, og så havde vi "den sorte børs" som var på hjørnet af Saxogade og Istedgade. På den sorte børs blev der handlet med cigaretter og rationeringsmærker, det var ofte os børn der blev sendt ned for at købe et suktermærke eller smørmærke. Når vi nærmede os dem der solgte disse mærker stod de og hviskede: "vi har suktermærker, smørmærker o.s.v. så for der en djævel op i os, og vi spurgte for at være lidt frække "Undskyld, de har vel ikke sugemærker?" og så spændede vi af sted.

„Krigen“ gav sammenhold

"Krigen" påvirkede da hele kvarteret, men den gav et sammenhold mellem beboerne i gaden, og det man havde en fælles fjende, det gjorde at vi vidste vi skulle stå sammen. Den fælles fjende var tyskerne, som i virkeligheden nok

ikke var fjenden. Det var Gestapo og Hipoerne der var de værste, og det var dem der repræsenterede vores fjende. Vi vidste at vi skulle passe på de krabater, de var hurtig til at trække våben, og de demonstrerede en magt, som mange Vesterbro borgere havde respekt for, men nærmest grinede lidt af alligevel. Gestapo kan beskrives som nogen allestedsnærværende og et almægtigt hemmeligt politi hed det sig, men i virkeligheden var de ikke spor hemmelige, de skulle opretholde orden og se til at den tyske ideologi med den ariske race, og med tusindårsriget ikke blev bespottet. Det kunne opfattes som en slags terrororganisation, men i Danmark holdt de sig nogenlunde moderate. Men man havde respekt for Gestapo, de var uden nåde og barmhjertighed. De havde hovedkvarter på Dagmarhus. Her var der desværre også mange danskere der havde deres gang, og anmeldte gode danske borgere for at være frihedskæmpere eller sabotører, de gjorde det for at få en "dusør" af tyskerne, det var de danskere man kaldte for stikkere, de fik dog deres straf efter krigen. Hipoerne var et korps der blev oprettet efter det danske politi var blevet taget, deponeret og sendt til koncentrationslejre. Det var meningen at HIPOerne skulle overtage politiopgaver. Korpsset bestod af

danskere der bar uniform, nogen var hentet på anstalter for svagt-begavede, samt unge utilpassede, men de sympatiserede alle med nazisterne. Deres opgave var at infiltrere den danske modstandsbevægelse, at arrestere modstandsfolk og deltage i tortur og mord. Der var 500 danske medlemmer af korpsset, og mange af dem blev idømt hårde domme efter befrielsen som landsforrædere, gennemsnittet var 11 års fængsel.

Når disse korps skulle vise de var der, kom de farende i deres biler, nogen stod på trinbrættet, og de råbte og skreg som gale, og kunne godt finde på at skyde op i luften med deres pistoler. Så for folk op i opgange, ind i baggårde og hvor de ellers kunne gemme sig, det blev ofte helt spændende at gemme sig for dem.

Mørklægning

Ved krigens start kom der ordre om, nu skulle der mørklægges, så alle måtte ud og købe rullegardiner, det var for at forhindre at byen København skulle kunne ses fra luften, når der kom fjendtlige flyvere ind over byen.

Der stod i en forordning fra Politiet: "Under henvisning til indenrigsministeriets bekendtgørelse af 31. august 1939 om borgernes pligter under mørklægning, indskærpes det herved

alle - private personer, virksomheder og institutioner såvel som offentlige myndigheder - at det ved bekendtgørelsen er påbudt allerede nu at foretage de fornødne forberedelser til mørklægning. Denne bekendtgørelse er oplæste i radioavisen og optrykt i samtlige byens dagblade.

Det påhviler herefter enhver omgående at sikre sig, eventuelt ved indkøb, fornødent materiale til afblænding eller tildækning, således at intet lys er synligt fra luften. Det tilrådes allerede nu at afprøve de foranstaltninger, som enhver efter foranstående har at træffe. Undladelse af at efterkomme de givne påbud straffes efter forannævnte lov § 14 med hæfte eller bøde.

Under mørklægningen blev der malet hvide streger på fortovskanten, så man kunne se dem om aftenen.

Biler og sporvogne fik deres lygter blændet, enten med et stykke sort papir, eller de blev malet over med sort farve, så de kun lyste mindst muligt.

Folk gik med hvide armbind, jo man fandt mange måder at blive set på.

Så kom budskabet

Inde bag de mørklagte ruder sad familierne så og hyggede sig, dels med at høre radio, og dels med at spille forskellige spil. De voksne

hørte på den engelske radio, som startede med at spille nogle strofer af Sankt Jørgens marchen, og derefter kom der en stemme som sagde: "BBC sender til Danmark på xx meter båndet" og så kom der forskellige meddelelser, om krigssituationen rundt om i Europa.

Det var meget forbudt at lytte til den engelske radio, og tyskerne prøvede at lave støjsendere, men næsten alle havde en eller anden sammenstrikket antenne, så det kunne lade sig gøre alligevel.

Udsendelsen sluttede gerne med der blev bragt nogle kryptiske bemærkninger som: "Der er hilsen til Svend, Ole, Niels Hans og Morten" og derefter "Borgmesteren har mavepine" Det var helt klart det var meddelelser til frihedskæmperne, men det kunne tyskerne heldigvis ikke finde ud af, hvad betød.

Når jeg har skrevet så meget om mørklægningen, er det fordi den betød rigtig meget da fredsbudskabet kom.

Jeg kan huske de voksne sad som de plejede og lyttede til radioen. Det var den 4. maj om aftenen, kl. var 20,30 og der var sendt nogle meddelelser i radioen, men pludselig blev den helt stille. Der gik mange sekunder uden der blev sagt noget, og vores opmærksom blev skærpet. Så sagde speakeren: " I dette øjeblik meddeler Montgomery, at de tyske

tropper i Nordvesttyskland, og i Danmark har overgivet sig - jeg gentager.

Først så de voksne på hinanden, så for de hen til vinduerne for at kigge ned på gaden.

Pludselig kunne vi se, at vinduerne blev oplyste, folk rullede gardinerne op, nogle hev dem slet og ret ned fra deres plads, og smed dem ud af vinduet, nogen tændte bål i gaden, og brændte de "møgrullegardiner".

Kort tid efter strømmede folk ud på gaderne, nogle stoppede biler der havde mørklagte lygter, og hev mørklægningen af. Nogen stoppede sporvognene, ikke alene hev de mørklægningen af, de kravlede op på taget og råbte hurra, der var en glæde og et sammenhold.

I radioen spillede de: Kong Christan stod ved højen mast og En vinter lang og mørk og hård (en illegal sang) som ellers var forbudt at synge. Den aften kom vi ikke tidligt i seng. De voksne var sammen i hele opgangen, man gik ud og ind hos hinanden og man snakkede om det der nu skulle ske i Danmark.

Alle var glade

Dagen efter var der fest igen, folk hyggede sig med hinanden. En tysk soldat gik gennem Istedgade, han havde ikke nogle våben med, han blev klappet på skulderen, folk gjorde ham intet, for de vidste, at

mange af de tyske soldater der var i Danmark, ikke var enig med Hitler om den krig han førte, de var blot dikteret ind i den.

Nogen af dem havde endda været i Danmark, og havde hørt at mange af de tyske byer var blevet bombet, og mange af dem kendte ikke deres egen families skæbne.

Men dem der var hos Gestapo eller ved HIPO korpset så vi ikke noget til, dem var frihedskæmperne ved at tage sig af, anholde dem, for de skulle stå til regnskab for deres ugerninger.

Hverdag igen

Men det blev hverdag igen, det skete alt for hurtigt syntes vi børn, det var da så hyggeligt at feste på den måde vi havde gjort, men sådan var livet jo ikke.

Nu skulle der ryddes op, vores skole, som var blevet brugt til tyske flygtninge skulle rømmes, og vi skulle tilbage, efter at være blevet undervist forskellige steder i kvarteret, hvor der var plads til os.

Det var i kirkesale, på Mændenes hjem, og nogen gange, så måtte vi kun gå i skole hver anden dag, for at alle skulle få glæde af det.

Det var også dengang da den danske brigade kom hjem fra Sverige, de skulle bo på vores skole, som blev brugt til kasserne i den første tid, indtil tyskerne var ude af de kaser-

ner de havde beslaglagt i København og som de boede i, men det er en helt anden historie.

Folk har siden, ja selv i dag ser man ældre mennesker sætte lys i vinduerne den 4. Maj som et symbol på nu var Danmark frit, og vi var ikke længere underlagt den tyske værne-magt.

**TYSKERNE
i Danmark har
KAPITULERET**

Folk var overalt på sporvognen den 4. maj om aftenen

Løbeseddel fra Politiken

En vinter lang og mørk og
hård
på fem forbandede år
har knuget landet i sin favn
med kulde og sult og savn,
og der gik slid på skoven, skår
på skår
og der gik råddenskab i svage
træer.
Gå til modstand, alle danske,
alle mand som een
og gør Danmark frit.

Første vers af frihedssangen
skrevet af Svend Møller Kristensen.
Melodi af Knudaage Riisager
Sangen blev indspillet af Axel Schiøtz

SAMKØB

*En idé med en kort levetid, som påvirkede prisudviklingen på større forbrugsgoder af **Bent Kruuse**, medlem af arkivudvalget*

En dag vi i arkivgruppen sad og nød en velfortjent kop kaffe, faldt snakken på SAMKØB. Fagbevægelsens hedengangne projekt til at sælge større forbrugsgoder til medlemmerne, til favorable priser.

Det var sidst i 1950'erne, da nyere produkter som knallerter, fjernsyn og køleskabe var vej ind på markedet, til høje priser. Med det formål at skaffe arbejderne disse goder, stiftede en række fagforbund i 1958 A/S SAMKØB. Priserne skulle sænkes bl.a. ved at afskaffe de fordyrende mellemlid.

Historien om SAMKØB er fortalt i en tidligere fjernsynsserie "Plads til os alle", som har dannet kilde-materiale til dette indlæg. I en annonce for SAMKØBs tilbud hedder det bl.a. "Firmaets vare-kollektion vil blive holdt inden for rammerne af max. 6 og for arbejderne væsentligt store artikler." Knallerter og knallertscootere, der var af mærkerne Stafette, Starut og Libelle, sælges for 4-600 kr. under

prisen i almindelig handel. Fjernsyn til SAMKØB skal leveres af 3 fabrikker i kvaliteter på linje med markedets bedste. Der annonceres med 17" uden FM og en større model 21" med FM. (Denne artikels forfatter husker navnet Jensen-Fjernsyn).

Cykler hørte også til sortimentet, hvilket fik cykelhandlerne til at beskyldte Hans Rasmussen, (formand for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund) og idémanden til SAMKØB, for at bruge "kommunistiske metoder".

Køleskabene, der indgår som vare-gruppe er 110 liters med "hermetisk kompressoraggregat", sælges for knap 900 kr., flere hundrede kroner under prisen for lignende køleskabe i handelen.

Billigere forbrugsgoder

Der er ingen tvivl om, at idéen var rigtig, men desværre varede det kun et år, så måtte SAMKØB træde i likvidation. Det skyldes flere faktorer. Dels store indkøb, for at holde priserne nede, hvilket betød, at varerne ikke kunne sælges hurtigt nok. En anden ting var at der ikke nåede at blive opbygget et butiksnat.

Og så den manglende service. "Du køber hos os et fjernsyn uden service og betaler 15 kr. for at få det transporteret hjem. (..) i denne transportpris inkluderes et første servicebesøg". Og endelig. Trods stor modstand hos de etablerede forhandlere, af de produkter SAMKØB kunne tilbyde, så måtte de sætte deres priser voldsomt ned. Og når fagforeningsmedlemmet kunne købe produktet hos den lokale forhandler til samme pris som hos SAMKØB, var der ikke brug for SAMKØB. I øvrigt var der også det problem, at det ikke var alle fagforbund, der var tilhængere af SAMKØB. Blandt dem var HK, hvor medlemmer meldte sig ud, i protest mod, at SAMKØB brugte uudannet arbejdskraft i deres butikker.

I 1959 blev stiftet et nyt SAMKØB, som overtog varelageret fra det likviderede SAMKØB. Men dette nye SAMKØB fik kun en kort tid, så måtte også det lukke.

Det var en kort - og sikkert også dyr - fornøjelse. Til ingen nytte, vil nogle sikkert mene. Der har artiklens forfatter en helt anden konklusion, nemlig at det blev til gavn for - ikke bare fagforeningsmedlemmerne - men alle, der købte de nævnte produkter. Nemlig ret pæne, prisfald på datidens nye goder.

SAMKØB er fortid, men i dag er der stadig tilbud til medlemmerne af fagforeningerne. Ikke fjernsyn, køleskabe o.s.v., men andre varer. Men det er en helt anden historie. Kilde til denne artikel er www.pladstilosalle.dk/snorens/samkoeb9/ hvor der kan læses mere om SAMKØB

Min egen erindring om køleskabet

Som jeg erindrer det fra 1950'erne, vart køleskabe dyre. Da jeg selv som ung og nygift boede i en lille (iøvrigt hyggelig) kvistlejlighed, hvor køkkenet vendte mod syd, havde vi et køleskab af den slags, hvor der lå en ½ stang is i en skuffe i bunden af køleskabet, og smeltede, for at afgive kulde. Isen hentede jeg hver anden dag på det nærliggende mejeri. (Der i øvrigt havde navnet Pasteur.)

Om end lidt besværligt, var det den mulighed vi dengang havde. Alternativet var et absorptionskøleskab, der var meget dyr i strømforbrug. Efterhånden kom kompressor-køleskabene på markedet. De var en hel del billigere i strømforbrug, men til gengæld dyre i anskaffelse. Indtil SAMKØB kom ind i billedet. Da vi fik vores første køleskab, med kompressor, købte vi det i Brugsen. FDB - Fællesforeningen for de

danske Brugsforeninger - var også medvirkende til at holde priserne nede. Især efter at SAMKØB lukkede.

bk

Samkøbs butik i København

En af de fine knallerter

Artikel om Samkøb i Billedbladet

HK'er fra 1950'erne

TRODS SUCCESEN bliver Samkøbs levetid på under et år. Arbejdernes Landsbank lukker den 15. april 1959 for kassekrediten og Samkøb træder i likvidation.

Problemet er, at Samkøb - for at få priserne ned - har bundet sig til nogle meget store varekøb, og de kan ikke sælge varerne ligeså hurtigt som de skal betales. Samtidig bliver priserne i de private butikker sat voldsomt ned, og Hr. Jensen kan pludselig købe sin knallert ligeså billigt hos den lokale forhandler som hos Samkøb.

Det er Richs der driks

- Husker du de gamle reklameslogans?

ved Bent Kruuse

Da jeg læste det gamle slogan "det er Richs der driks" - nævnt i artiklen fra Arbejdermuseet, i ASRA-Nyt nr. 1/2009 - blev jeg erindret om andre af datidens slogans. F.eks. det mest nærliggende, når Richs er nævnt, nemlig det andet store kaffe-tilsætningsfirma Danmark, med sloganet: "Det er Danmarks der dur".

Af andre slogans kan nævnes de to barberbladefirmaers "Den skarpeste klinge, er Ginge" henholdsvis "Ved brug af Barbett til barbering".

Det var nogle få eksempler, men der findes mange flere. Kan du huske dem, så send dem til os.

Du kan sende til: vores fælles e-mail adresse eller ASRA, Ålykkevej 3, 7400 Herning

bk

PS! Jeg husker at Ginge, for mange år siden, havde en lysreklame på Richshuset, på Rådhuspladsen i København, hvor en mand stod og barberede sig, med selerne hængende ned bagpå. (Så vidt jeg husker, svingende selerne fra side til side. Men det er længe siden, så måske er det indbildning).

Richs, dansk kaffetilsætningsfirma, grundlagt i 1834 af C.F. Rich (1800-74) under navnet Rich. I 1896 solgtes familiefirmaet til De Danske Cikoriefabrikker, som ændrede navnet til Richs; firmaet havde i 1936-69 hovedsæde i Richshuset på Rådhuspladsen i København.

Den gamle Redacteurs Klumme

af Bent Kruuse

DU er også historie

For godt 25 år siden, da en flok ildsjæle arbejdede med at oprette et Arbejdernes bibliotek og museum i det daværende Ringkøbing amt, var parolen Grav hvor du står. Et symbol på, at der lokalt er masser af potentiale, det skal bare hentes frem.

Ser vi på ASRA's arkiv i dag, indeholder det arkivalier, der modtages fra nedlagte faglige afdelinger og partiforeninger (og i øvrigt viser, at i fordums tid, dækkede parti og fagbevægelse, som et edderkoppe-spind, tæt det nordvestlige Jylland). Det indsamlede materiale indeholder bl.a. gamle protokoller og regnskabsbøger. Desuden ligger ASRA inde med materiale, der fortæller om gamle pionerer og ildsjæle i arbejderbevægelsen. Derudover er der effekter fra "gamle dage", herunder en større samling af gamle faner. Alt sammen ting der er blevet "til-overs" et sted og nu gør gavn i historisk sammenhæng.

Vi er selv historie

Og endelig er der historierne og beretningerne, under parolen Vi er selv historie. Arkivet har i dag et udvalg af historier, men der skal flere til, så alle hjørner og kroge

bliver dækket. Set med klumme skriverens øjne, er disse historier flagskibet i ASRA's arkiv. De mange arkivalier er noget der allerede findes. Historierne skriver vi selv. Og af samme årsag appelleres til, at mange vil følge opfordringen til at komme med deres historier.

Nutidens privilegium

Når vi tænker tilbage på, at tidligere kunne store dele af befolkningen hverken læse eller skrive, i stedet fortalte man historierne, der gik fra generation til generation, indtil de en dag endelig blev skrevet ned, til bevarelse for eftertiden. (Gad vi-de hvor meget det skrevne ligner den oprindelige historie?)

På samme måde i dag. Hvis vi ikke skriver vore egne historier, forsvinder de. Det vil være ærgerligt.

Derfor skal vi benytte os af det privilegium, vi har i dag. Enten selv skrive historien eller som alternativ fortælle den til en anden eller til en båndoptager, så den kan blive skrevet.

Derfor opfordringen til at komme i gang med historien - ... igen, igen.

Indholdet i klummen er klummeskriverens og tegner ikke nødvendigvis redaktionens holdning.

~~afs. ASRA
Ålykkevej 3.
7400 Herning~~

**Bestyrelsen:
formand**

Andreas Iversen - tlf: 97 37 19 89
Falkevej 5, 6880 Tarm

Næstformand

Hans K. Agerup - tlf: - tlf: 30 40 20 13 -
Sønderagervej 26. st. 4 - 7400 Herning

Kasserer

Jørn Jensen - tlf: 97 12 95 71 -
Rugvænget 67, 7400 Herning
e-mail: jens1@webspeed.dk

Sekretær

Elin Kragelund - tlf: - 97 25 07 08 -
Finlandsgade 28. 7430 Ikast

Bestyrelsesmedlemmer

Bent Søndergaard - 97 14 10 55 -
Nybovej 9. 7400 Herning

Leo Skaaning - tlf: - 97 22 28 02 -
Straussvej 4. 7400 Herning

Inge Marie Jensen - tlf: 23 83 45 77 -
Stabyvej 39. Staby - 6990 Ulfborg